

Ministerstvo školstva Slovenskej republiky

Učebné osnovy

pre denné nadstavbové štúdium
s vyučovacím jazykom maďarským

MAĎARSKÝ JAZYK A LITERATÚRA

**Schválilo Ministerstvo školstva SR 3. 6. 1998 pod číslom 1319/98-41
s platnosťou od 1. 9. 1998**

Maďarský jazyk a literatúra v 2-ročnom dennom štúdiu

Ročník	I.	II.
Týž. hodiny	2	2
Ročne	66	60
Jazyk	22	20
Literatúra	44	40

Úvodné poznámky

Žiak v dvojročnom dennom nadstavbovom štúdiu je po absolvovaní 8-ročnej, resp. 9-ročnej základnej školy a absolvoval 3-ročný učebný odbor SOU. Skladbou a hodinovou dotáciou učebného predmetu sledujem aj vo vyučovaní maďarského jazyka a literatúry predovšetkým zabezpečenie rovnocenného úplného stredného vzdelania s absolventmi rovnako zameraných stredných odborných škôl. Žiak so svojimi vedomosťami sa bude musieť vyrovnáť absolventom 4-ročných odborných škôl. To znamená, že jednak pôjde o upevňovanie predom získaných poznatkov (v 3-ročnom učebnom odbore), jednak o získavanie a rozširovanie svojich vedomostí novými poznatkami:

- a) opakovanie doteraz získaných vedomostí,
- b) získavanie nových, rozširujúcich poznatkov.

Navrhujeme postupovať:

V 1. polroku (1. ročníka) prebrať učivo 1. roka SOŠ
V 2. polroku (1. ročníka) prebrať učivo 2. roka SOŠ

V 1. polroku (2. ročníka) prebrať učivo 3. roka SOŠ
V 2. polroku (2. ročníka) prebrať učivo 4. roka SOŠ

Takýto postup je treba dodržiavať aj z pohľadu učebníc, ktoré sú vydané pre štyri roky stredných odborných škôl.

Všeobecné ciele a úlohy vyučovania

Vyučovanie maďarského jazyka a literatúry aj v **nadstavbovom** 2-ročnom dennom štúdiu má dôležité miesto, ktoré sa ničím nedá nahradiť. Cieľom vyučovania je, aby si žiaci vytvorili a získali jazykovú zbehlosť na dobrej úrovni a poznatky prispeli k utváraniu čitateľa, ktorý literatúre musí pomáhať aj pri utváraní pozitívnych humánnych a morálnych kvalít.

Cieľom vyučovania je ďalej, aby sme žiakov naučili používať lexikóny, monografie, príručky a pracovať v knižniciach; ďalej je treba naučiť žiakov spracovať informácie ako ich aj využívať.

Jazyková a literárna príprava žiakov sa uskutočňuje v úzkej spätosti získavania poznatkov a výchovy pri vzdelávaní.

Čiastkové úlohy jazykového vzdelávania sú:

- zvyšovanie jazykovej vzdelanosti žiakov, jazykovej kultúry, úroveň prejavu v štylistickej oblasti, jazykovú správnosť a pravopis;
- zvyšovanie jazykovej gramotnosti a vzťahu k materinskému jazyku;
- utváranie správneho ústneho a písomného prejavu žiakov;
- získavanie poznatkov v oblasti jazykových a štylistických útvarov k lepšiemu chápaniu beletrie;
- vychovávať žiakov k využívaniu medzipredmetových vzťahov a súvislostí.

Čiastkové úlohy literárneho vzdelávania sú:

- viesť žiakov k lepšiemu poznávaniu svetovej a maďarskej literatúry, ich najväčších postáv a umeleckých literárnych diel;
- pripravovať žiakov na prijímanie morálnych, humánnych a občianskych hodnôt;
- pestovať u žiakov estetický vkus v procese poznávania literárnych a umeleckých diel, ako sú diela v maliarstve, sochárstve, hudbe a stavebníctve;
- pestovať u žiakov lásku k čítaniu ako aj pocit potreby navštevovať divadelné a filmové predstavenia, koncerty a výstavy umeleckých diel.

Literatúra a jazyka sa vyučuje v úzkej spojitosti. Ciele a úlohy sa navzájom dopĺňujú a posilňujú.

I. ročník (66 hodín ročne)

JAZYK (22 hodín ročne)

A) Prehľad tematických celkov

1. Úvod na začiatku školského roka (1)
2. Človek a jazyk (2)
3. Základy tvorby textu (2)
4. Veta a slovo v reči (5)
5. Rozvíjanie písomného prejavu (3)
6. Rozvíjanie ústneho prejavu (3)
7. Zhrnutie učiva (2)
8. Písanie písomný prác (4)

B) Rozpis učiva

1. Úvod na začiatku školského roka (1)

Na začiatku školského roka učiteľ získa prehľad o všeobecnej úrovni vedomostí a načrtne celkový obsah jazykového učiva.

2. Jazyk a človek (2)

Reč a jazyk. Jazyk ako znak. Zložky komunikácie. Štruktúra jazyka (podľa miesta a zloženia spoločnosti). Ugrofínske jazyky.

3. Základy tvorby textu (2)

Funkcia slova a vety v texte. Tvorba textu: výber témy, nadpisu, odstavce.

4. Veta a slovo v reči (5)

Jednotlivé vetné druhy ako: podmet a prísudok, predmet, príslovkové určenie. Vzťah podmetu a prísudku vo vete. Interpunkcia vo vete. Spôsob citovania v texte.

5. Rozvíjanie písomného prejavu (3)

Rozvíjanie písomného prejavu žiakov cez tvorby textov: jednoduché úradné formulácie, písanie obsahu, charakteristiky, súkromného listu, opis, písanie informácie atď.

Poznámka: Hodinové dotácie sa uvádzajú len informačne; učiteľ ich podľa potreby a okolností môže zmeniť.

6. Rozvíjanie ústneho prejavu (3)

Rozvíjanie ústneho prejavu pomocou hovorených textov: príležitostné vystupovanie, diskusia, obhájenie svojho tvrdenia, výklad, charakteristika ústna. Prízvuk a sila hlasu v reči, intonácia.

7. Zhrnutie učiva (2)

Systematizácia a zhrnutie naučených poznatkov.

8. Písanie písomných prác (4)

V priebehu školského roka sa píše dve písomky a dva kontrolné diktáty.

LITERATÚRA (44 hodín ročne)

A) Prehľad tematických celkov

1. Úvod do vyučovania literatúry (1)
2. Starovek (2)
3. Stredovek (3)
4. Renesancia (4)
5. Barok (3)
6. Klasicizmus a osvietenstvo (6)
7. Romantizmus (12)

8. Nástup realizmu (8)
9. Zhrnutie učiva (3)
10. Oprava písomných prác (2)
11. Memoritery (8 – 10 lit. ukážok)
12. Domáce čítanie (3 – 4 diela)

B) Rozpis učiva

1. Úvod do vyučovania literatúry (1)

Miesto literatúry v rámci ostatných druhov umenia. Periodizácia literatúry.

2. Starovek (2)

Charakteristika doby a literatúry staroveku. Ukážky literárnych diel podľa výberu učiteľa, napr. Homér: Odysea, Sofokles: Antigona.

3. Stredovek (3)

Charakteristika doby a literatúry stredoveku. Ukážky zo svetovej literatúry, napr. Dante: Božská komédia – z maďarskej literatúry: Halotti Beszéd, Ómagyar Mária-síralom.

4. Renesancia (4)

Charakteristika doby a literatúry maďarskej a svetovej. Ukážky zo svetovej literatúry, napr. Boccaccio: Dekameron, Shakespeare: Rómeo a Júlia, Hamlet, Sonet LXXV. – z maďarskej literatúry: Janus Pannonius: Pannónia dicsérete, Búcsú Váradtól. Malá monografia: Bálint Balassi, literárne ukážky: Hogy Júliára talála, Egy katonaének, Darvaknak szól.

5. Barok (3)

Charakteristika doby a literatúry maďarskej a svetovej. Ukážky zo svetovej literatúry: Tasso: A megszábadított Jeruzsálem al. Lope de Vega: Pes záhradníka (A kertész kutyája), - z maďarskej literatúry: Miklós Zrínyi: Szigeti veszedelem, Mikes Kelemen: Törökországi levelek.

6. Klasicizmus a osvietenstvo (6)

Charakteristika doby a literatúry svetovej a maďarskej. Ukážky zo svetovej literatúry: Molière: Tartuffe al. Skupáň (A fősvény), Goethe: Faust, - z maďarskej literatúry: János Batsányi: A franciaországi változásokra, Ferenc Kazinczy: 2-3 epigramy, Dániel Berzsenyi: Osztályrészem, Magyarokhoz I. Monografická téma: Csokonai V. Mihály, ukážky: Az estve, Tarkózkodó kérelem, A Reményhez, Szerelemdal a csikóbőrös kulacshoz, Az első oskoláról a Somogyban.

7. Romantizmus (12)

Charakteristika doby a literatúry maďarskej a svetovej. Ukážky zo svetovej literatúry: Byron: Heine, Puskin, V. Hugo: Bedári (A noymorultak), - z maďarskej literatúry: Kölcsey F.

Emléklapra, Rebellis vers, Himnusz, Széchényi I.: Napló al. Hítel. Monografické témy: Vörösmarty M.; ukážky: Gondolatok a könyvtárban, A merengőhöz, Szózat, A vén cigány.

Charakteristika doby a literatúry maďarskej v rokoch 1848/49. Monografické témy: Sándor Petőfi, literárne ukážky: Dalaim, A puszta, télen, Szabadság, szerelem ..., A nép nevében, Egy gondolat, bánt engemet, Minek nevezzelek, A XIX. Század költői; - János Arany, literárne ukážky: Nemzetör – dal, Vörös Rébék al. A tölgyek alatt, Epilógus.

8. Nástup realizmu (8)

Charakteristika doby a literatúry maďarskej a svetovej. Ukážky zo svetovej literatúry: Balzac: Otec Goriot, Lev Tolsztoj: Anna Karenina, Gogol' al. Dickens. Z maďarskej literatúry: Tompa M.: A madár, fiaihoz, Vajda J.: Húsz év múlva. Monografické témy: Mór Jókai; literárne ukážky: Az arany ember, Fekete gyémántok al. Sárga rzsá; - Kálmán Mikszáth; literárne ukážky: Az a fekete folt, A Noszty fiú esete Tóth Marival al. Különös házasság.

9. Zhrnutie učiva (3)

Všeobecné zhrnutie učiva podľa jednotlivých literárno-historických tém.

10. Oprava písomných prác (2)

Opravu písomných prác vykonávame na hodinách literatúry.

11. Memoritery

Na základe preberaného učiva učiteľ navrhne 8-10 literárnych ukážok na memorovanie. Z nich by nemali chýbať predovšetkým básne od F. Kölcseyho, M. Vörösmartyho, S. Petőfiho, J. Aranya a M. Tompu.

12. Domáce čítanie

Na základe návrhu učiteľa po dohode so žiakmi 3-4 diela zo svetovej a maďarskej literatúry, napr. od Puskina, Balzaca, Tolstého, Jókaiho a Petőfiho (Az apostol).

II. ročník (60 hodín ročne)

JAZYK (20 hodín ročne)

A) Prehľad tematických celkov

1. Úvod na začiatku školského roka (1)
2. Hláska a jeho význam (1)
3. Hláska v reči (2)
4. Všeobecné otázky o slove a slovnej zásobe (2)

5. Štýl a vrstvy štýlu (2)
6. Osobitosti umeleckej reči (1)
7. Rozvíjanie písomného prejavu (3)
8. Rozvíjanie ústneho prejavu (3)
9. Zhrnutie učiva (2)
10. Písanie a oprava písomných prác (3)

B) Rozpis učiva

1. Úvod na začiatku školského roka (1)

Oživenie učiva z predchádzajúceho ročníka. Náčrt učiva v druhom ročníku.

2. Hláska a jeho význam (1)

Charakteristika sústavy maďarských hlások. Hláska a písmeno. Hlasové ústrojenstvo a jeho činnosti.

3. Hláska v reči (2)

Tvorenie hlásky. Sústava maďarských hlások. Základy maďarského pravopisu.

4. Všeobecné otázky o slove a slovnej zásobe (2)

Pojem slove a charakteristika súčasnej maďarskej slovnej zásoby. Synonymá a homonymá. Oživenie slovných druhov a s nimi súvisiace pravidlá pravopisu.

5. Štýl a vrstvy štýlu (2)

Jednotlivé druhy štýlu: vedecký, úradný, publicistický, umelecký. Hovorový štýl: spoločenský štýl a rečnícky štýl.

6. Osobitosti umeleckej reči (1)

Poetická funkcia reči. Štylistické formy: metafora, synestezia, metonymia, symbol.

7. Rozvíjanie písomného prejavu (3)

Ďalšie slohové útvary; teória a ich praktické uplatňovanie: rozbor literárnych diel, žiadosť, zápisnica.

8. Rozvíjanie ústneho prejavu (3)

Hovorový a rečnícky štýl: pripomienkovanie, rozprava, pojednávanie; - prednáška. Príprava reportáží. Vytvorenie vlastného ústneho prejavu.

9. Zhrnutie učiva (2)

Systematizácia a všeobecné zhrnutie učiva a získaných poznatkov za prvý a druhý ročník.

10. Písanie a oprava písomných prác (3)

V priebehu školského roka sa píše dve písomky a dva kontrolné diktáty.

LITERATÚRA (40 hodín ročne)

A) Prehľad tematických okruhov

1. Úvod na začiatku školského roka (1)
2. Literárna moderna (4)
3. Obdobie medzi dvoma svetovými vojnami (12)
4. Druhá polovica XX. Storočia (14)
5. Maďarská literatúra na Slovensku (4)
6. Maďarská literatúra v zahraničí (2)
7. Zhrnutie učiva (3)
8. Memoritery (8-10 lit. ukážok)
9. Domáce čítanie (3-4 literárne diela)

B) Rozpis učiva

1. Úvod na začiatku školského roka (1)

Náčrt učiva v druhom ročníku.

2. Literárne moderna (4)

Charakteristika doby a literatúry svetovej a maďarskej.

Ukážky zo svetovej literatúry: Baudelaire: Az albatrosz, Verlaine: Őszi chanson, - z maďarskej literatúry: G. Gárdonyi: A lámpás. Monografická téma: Endre Ady, literárne ukážky: Góg és Magóg fia vagyok én, Sem útodja, sem boldog őse, A magyar Ugaron, Párizsban járt az Ősz, A Hortobágy poétája, Magyar jakobinus dala, Rohanunk a forradalomba, Ember az embertelenségben, Őrizem a szemed.

3. Obdobie medzi dvoma svetovými vojnami (12)

Charakteristika doby a literatúry svetovej a maďarskej. Literárne ukážky zo svetovej literatúry: Apollinaire: Ranený holub, Th. Mann: Mario és a varászló, F. Kafka: A per, - z maďarskej literatúry: Gy. Krúdy; Babits, Kosztolányi, Á. Tóth, Gy. Juhász, Karinthy Frigyes, Márai Sándor. Malá monografická téma: Miklós Radnóti, literárne diela: Hetedik ecloga, Razgeldnicák, Eröltetett menet, Levél a hitveshez. Veľké monografické témy: Zsigmond Móricz a Attila József. Literárne ukážky, A. József: Tiszta szívvel, Elégia, Óda, A Dunánál, Nagyon fáj, Thomas Mann üdvözlése, Ars poetica.

4. Druhá polovica XX. storočia (14)

Charakteristika doby a literatúry svetovej a maďarskej. Ukážky zo svetovej literatúry: Ginsberg, Hemingway: Az öreg halász és a tenger, Moravia A.: Római lány, Solženicyn, Orwell, Hrabal a iní. Z maďarskej literatúry: Gy. Illyés, Kassák L., L. Németh, Lőrincz Szabó, Gy. Faludy, J. Pilinszky, L. Nagy, F. Juhász, Nemes Nagy Ágnes, S. Csoóri, Magda Szabó, Esterházy P., a iní.

5. Maďarská literatúra na Slovensku (4)

Všeobecná charakteristika doby a maďarskej literatúry na Slovensku; jeho 3 obdobia. Literárne ukážky napr. od Z. Fábryho, D. Györyho, L. Dobosa, O. Rácza, T. Bábiho, Gy. Dubu, Á. Oszvalda, Á. Tözséra, L. Cselényiho, Zs. Nagya, S. Gála, L. Grendela, príp. iných. Monografická téma: Toltán Fábry (A vádlott megszólal).

6. Maďarská literatúra v zahraničí (2)

Charakteristika maďarskej literatúry v zahraničí. Literárne ukážky napr. od spisovateľov: A. Sütő, D. Szilágyi, F. Fehéra, Ottó Tolnai, N. Gion a iní.

7. Zhrnutie učiva (3)

Všeobecné zhrnutie učiva podľa jednotlivých literárno-historických období, systematizácia a príprava na maturity.

8. Memoritery

8-10 literárnych diel, básní, príp. prozaických diel. Z nich by nemali chýbať básne od E. Adyho, M. Babitsa, D. Kosztolányiho, Attilu Józsefa a M. Radnótiho.

9. Domáce čítanie

Na základe učiteľovho návrhu po dohode so žiakmi 3-4 diela zo svetovej, maďarskej a maďarskej literatúry na Slovensku, napr. od Th. Manna, Zs. Móricza, D. Kosztolányiho, S. Máraiho, Hemingway, L. Németha, O. Esterházyho.

10. Písanie a oprava písomných prác

Písanie 2 písomných prác a 2 diktátov. Opravy týchto písomných prác sa majú robiť na hodinách literatúry.

Metodické odporúčania

Učebné osnovy majú rámcový charakter, ktorý si učiteľ podľa daných okolností môže upraviť, niečo vymeniť alebo doplniť. Predpokladajú tvorivý a diferencovaný prístup vo všetkých fázach realizácie vyučovacieho procesu. Rozhodujúcim činiteľom je učiteľ, ktorý si aj vo vyučovaní môže vybrať tie najvhodnejšie metódy vyučovania s tým, že zo žiakov nemajú vychovať „vedcov“, ale skôr schopných a rozhladených jednotlivcov, ktorí majú byť schopní aj zmaturovať. V literatúre sa dôraz kladie na čítanie literárnych diel a na členenie učiva s prehľadnými a monografickými témami. V jazykovej výchove sa popri gramatických poznatkoch dôraz kladie na jazykovú kultúru a na kultúrne vystupovanie tak v písomnom ako

aj v ústnom prejave absolventa. Rovnako sa využívajú aj induktívne ako aj deduktívne metódy vyučovania, t. j. aktívny prístup študentov. Podľa možnosti treba využívať aj názorné učebné pomôcky, grafy, gramatické tabuľky a predovšetkým literárne diela, ktorými disponuje nielen škola ale aj miestne knižnice, resp. domáce knižnice žiakov a ich rodičov.

Vo vyučovaní má prevládať komplexný prístup a koordinácia jazykového a literárneho učiva, príp. poznatky z iných predmetov. Žiaci majú byť vedení nielen do mestských knižníc, ale aj na výstavy a koncerty, aby ako absolventi odborných škôl neostali len pri poznatkoch úzko špecifických a odborných.

Pri vyučovaní a výbere metodiky vyučovania treba využívať aj učebné osnovy stredných odborných škôl (príp. gymnázií), kde sa o tomto píše obšírnejšie.